

**XVII међународни научни скуп Правнички дани –
„Проф. др Славко Царић“
„УЛОГА ДРЖАВЕ И ПРАВА У XXI ВЕКУ“**

**XVII international scientific meeting Legal days –
"Prof. Slavko Carić, PhD"
"THE ROLE OF THE STATE AND LAW IN THE 21ST CENTURY"**

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 25. септембар 2020.
Зборник радова са XVII међународног научног скупа
Правнички дани – „Проф. др Славко Царић“
„УЛОГА ДРЖАВЕ И ПРАВА У XXI ВЕКУ“
25. септембар 2020. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић,
редовни професор

Др Ненад Аврамовић,
редовни професор

Др Милош Марковић,
редовни професор

Др Предраг Мирковић,
ванредни професор

Др Јелена Матијашевић-Обрадовић,
ванредни професор

Др Дарко Голић,
ванредни професор

Др Маријана Младенов,
доцент

Др Ненад Бингулац,
доцент

Др Јоко Драгојловић, доцент
доцент

За издавача:

Др Мирко Кулић, редовни професор

Уредник:

Др Мирко Кулић, редовни професор

Штампа:

Мала Књига, Нови Сад

Тираж:

200

ISBN 978-86-6019-104-7

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ – председник Научног одбора

Декан Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ

Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ

Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР НЕНАД АВРАМОВИЋ

Шеф Привредноправне и међународноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА

Продекан за науку и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ЕМЕРИТУС ДР АЛЕКСАНДАР РАДОВАНОВ

Професор Емеритус Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА БУРЂЕВ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ

Шеф катедре кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат | Руска Федерација

ПРОФ. ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ

Ректор Европског универзитета Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР МАРТА ГЕРЕГ

Декан Правног факултета у Сегедину | Мађарска

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ

Председник Основног суда у Котору | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ

Судија Врховног суда Црне Горе | Република Црна Гора

АКАДЕМИК DR WOLFGANG ROHRBACH

St. Elizabeth University of Health and Social Sciences | Austrija

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ПРОФ. ДР НЕЂО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република Србије

ПРОФ. ДР НИКОЛА ПУВАЧА

Продекан за међународну сарадњу, ванредни професор и научни сарадник на Факултету за економију и инжењерски менаџмент Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР АЛБИНА АБИДОВИЋ

Доцент на Европском универзитету Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР МИЛАН ЧАМПА

Ванредни професор на Факултету за здравствену негу Универзитета Ново Место | Република Словенија

ПРОФ. ДР СИМЕОН ГЕЛЕВСКИ

Професор у пензији на Правном факултету у Скопљу | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University neapolis paphos Cyprus master studys in public law and administration | Kiparska Republika

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ ОБРАДОВИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ

Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР МЕДОВИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Доцент на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ

Продекан за међународну сарадњу и доцент на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ДОЦ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - председник Организационог одбора

ДОЦ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЛШИЋ- ДАБЕТИЋ

ДОЦ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ДОЦ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ДОЦ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ДОЦ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА СУБОТИН

МСР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСР ТАЊА ПРАШТАЛО

МСР СТЕФАН ДИТРИХ

МСР МАРА ДЕСПОТОВ

МСР ДИЈАНА БОРЕНОВИЋ

Секретар:

МСР ТАЊА ПРАШТАЛО, асистент

Dr Jelena Stojić Dabetić, docent

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu
Univerzitet Privredna akademija
e – mail: j.stojic.dabetic@pravni-fakultet.info

Dr Predrag Mirković, vanredni profesor

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu
Univerzitet Privredna akademija
e – mail: mirkovic@pravni-fakultet.info

NAKNADA ŠTETE NASTALE KORIŠĆENJEM INTERNETA – PITANJE SUKOBA ZAKONA

Apstrakt:

Opšteprihvaćena pravna rešenja za utvrđivanje merodavnog prava za naknadu štete učinjene korišćenjem interneta, kao oblika vanugovorne odgovornosti za štetu sa inostranim elementom, podrazumevaju dva osnova: primenu prava mesta preduzimanje štetne radnje i primanu prava mesta nastupanja štetne posledice. Isti osnovi su primenjivi i za potrebe određivanja međunarodno nadležnog suda. Često se dešava da mesto preuzimanja štetne radnje nije, istovremeno, i mesto nastupanja štetne posledice, tj. da čak nisu u istoj državi. U slučaju da je šteta nastupila korišćenjem Interneta tj. da je štetna posledica nastupila na Internetu kao globalnoj mreži, prekograničnoj po svojoj prirodi, u smislu da internet stranica može biti uređivana u jednoj državi, a svoj server imati u drugoj, to dodatno komplikuje pravni problem. Postavljanje sadržaja na Internet može se odvijati sa bilo kog mesta na planeti, a štetni efekti postavljenog sadržaja, npr. u odnosu na fizičko lice, mogu globalni. Pravnici se danas suočavaju sa situacijama tzv. složenog prouzrokovanja štete, koje dovodi do preispitivanja usvojenih rešenja za određivanje merodavnog prava i međunarodno nadležnog suda u slučajevima naknade štete učinjene putem interneta. U radu će se analizirati postojeća koliziona rešenja u nacionalnim zakonodavstvima i praksi, kao i relevantna evropska praksa, posebno na nivou Evropske unije.

Ključne reči: vanugovorna odgovornost, šteta, štetna posledica, Internet, sukob zakona

UVOD

Internet je, kao globalna mreža za razmenu informacija, stvorio revoluciju u načinima ljudske komunikacije. Osnovna odlika društvenih odnosa koji se danas odvijaju putem interneta jeste globalnost, koja je direktna posledica njihovog odvijanja u tzv. sajber prostoru bez granica i ograničenja u komunikaciji. To, posledično, otvara prostor za širok spektar građanskih delikata koji se mogu preduzeti korišćenjem interneta – kršenja prava na privatnost i prava ličnosti putem klevete, iznošenja netačnih ili štetnih

informacija, zloupotreba privatnih podataka ili privatnih informacija, kršenja prava o zaštiti podataka, kršenja prava povezanih sa IP serverom, itd. Razvoj načina korišćenja interneta u svakodnevnom ličnom i profesionalnom životu, kao i privrednom poslovanju, stvara nove rizike koji dovode do povreda ličnosti, štete na imovini, ekonomskog gubitka ili narušavanja različitih oblika privatnosti, drugim rečima, novi rizici dovode do većeg obima moguće građanskopravne štete.

Pravni odnosi koji proizilaze iz građanskih delikata počinjenih putem odn. upotrebom Interneta po pravilu uključuju dve ili više država odn. dva ili više pravna sistema. U kontekstu vanugovorne odgovornosti za štetu, efekti sadržaja postavljenog na internet mogu biti vidljivi na više mesta, što lokalizaciju direktne, čak i indirektno, štete čini problematičnom.

U cilju ograničavanja fokusa rada, autori će analizirati pitanja sukoba zakona koja proziru iz specifičnih pravnih situacija vezanih za primere klevete ili plasiranja neistinitih ili štetnih informacija, kao primera građanskopravnih delikata kojima se uzrokuje šteta fizičkim i pravnim licima, uz prvobitno definisanje konteksta interneta kao mesta globalne komunikacije i interakcije ljudi koja može dovesti do različitih oblika štete odn. vanugovorne odgovornosti za štetu. Centralno mesto u radu zauzima analiza pitanja sukoba zakona odn. određivanja merodavnog prava za naknadu štete nastale korišćenjem interneta, kao i međunarodno nadležnog suda. Rad će pokazati da pravna regulativa ne može da isprati brz razvoj digitalnih oblika komunikacije i drugih načina korišćenja interneta, što postavlja pitanje gde da pravnici traže adekvatna rešenja za pravna pitanja naknade štete proistekle iz aktivnosti preduzetih na internetu ili korišćenjem interneta. Autori će u radu pokušati da iznađu predloge adekvatnih rešenja, između ostalog i u aktuelnoj praksi Suda pravde Evropske unije.

Internet kao mesto komunikacije i interakcije – postavljanje problema

Internet, ili sajber prostor (*cyberspace*), se smatra najvećim svetskim resursom informacija, konstantno otvorenim za prezentovanje, postavljanje (*upload*) i preuzimanje informacija. Upotrebom interneta društveni odnosi postaju globalni, čineći nacionalne i regionalne okvire i dimenzije manje relevantnim. Ali, istovremeno, pravo, odn. pravna regulativa, koja nesporno mora regulisati sajber prostor, internet i interakcije i komunikacije unutar tog prostora, je po svojoj prirodi veoma teritorijalna. Kada se pokuša postići da pravna regulativa prati napredak digitalne tehnologije, evidentno je da se pravna pravila ne mogu razvijati tj. kreirati istom brzinom kojom napreduju modaliteti korišćenja i sami oblici digitalne tehnologije, niti se dovoljno brzo prilagoditi postojeća pravna rešenja napretku digitalne tehnologije. Posledično, u kontekstu fokusa na pitanja sukoba zakona, takvo razmimoilaženje dovodi do uočavanja slabosti i nedostataka u pravnom okviru vanugovorne odgovornosti za štetu nastalu korišćenjem interneta.

Radnje koje čine osnov klevete, lažnih vesti ili tvrdnji, nelojalne konkurencije, itd. mogu biti, u kontekstu plasiranja sadržaja putem interneta, preduzete u jednoj državi, a štetne posledice tih radnji mogu nastupiti u više država, čak i globalno. Prilikom utvrđivanja merodavnog prava za vanugovornu odgovornost za štetu u prekograničnom kontekstu, geografske odrednice, kao što je mesto preduzimanja štetne radnje, imaju

primarnu važnost, ali u kontekstu interneta to se pokazuje kao problematično. Na primer, kako možemo utvrditi koje mesto, u kojoj državi, se može smatrati uobičajenim boravištem korisnika određenog vebajta odn, internet stranice? Možemo početi od pokušaja utvrđivanja IP adrese (*IP address – Internet Protocol Address*), budući da je svaka internet stranica odn. vebajst povezan sa posebnom IP adresom, tj. IP adresu možemo smatrati jedinstvenim identifikatorom. Preko IP adrese može se odrediti provajder internet usluga (*ISP – Internet service provider*), koji je obično vezan za državu u kojoj krajnji korisnici imaju pristup internetu. Svi provajderi internet usluga u svim državama moraju biti registrovani kod nacionalnog nadležnog tela i imati propisan sertifikat, i na taj način ograničava se domen provajdera tj. svoje usluge pristupa internetu mogu obavljati na određenom geografskom području. U tom smislu, lokacija internet provajdera nije problematična sa aspekta određivanja merodavnog prava. S druge strane, kada želimo utvrditi uobičajeno boravište krajnjeg korisnika internet usluga, IP adresa se pokazuje kao neadekvatna, jer upotrebom tzv. proksi servera (*proxy server*) korisnik može sakriti svoju lokaciju tj. prikazati lažnu. Dakle, internet korisnik sa prebivalištem u određenoj državi može svoj internet domen registrovati u drugoj državi i istovremeno koristiti server i skladištiti podatke u trećoj državi, a tim podacima se može pristupiti sa bilo kog mesta na svetu putem internet pretraživača. Upravo se u ovakvim situacijama primena principa prava mesta činjenja delikta odn. štetne radnje pokazuje kao nefektivna, i to je ključna tačka postavljenog problema kojim se ovaj rad bavi. U nastavku rada autori će prikazati postojeći pravni okvir vanugovorne odgovornosti za štetu, uopšte i posebno na nivou Evropske unije, i njegovu primenjivost u praksi kad se radi o štetnim aktivnostima preduzetim putem interneta koji rezultiraju građanskopravnim deliktima.

Opšti pravni okvir vanugovorne odgovornosti za štetu

U svakom savremenom pravnom sistemu kao jedna od ključnih je postavljena obaveza nečinjenja štete drugome tj. obaveza uzdržavanja od radnji kojima se drugom licu može naneti šteta. Ova obaveza je postavljena kao *erga omnes*, opšta pravna obaveza, načelo građanskog prava. Posledično, svako štetno ponašanje ili radnja, u formi građanskog delikta, povlači pravnu obavezu naknade nanete štete odn. rezultira materijalnom civilnom (građanskom) odgovornošću, kao posebnom formom opšte pravne odgovornosti. U tom kontekstu, vanugovorna odgovornost za štetu jeste oblik materijalne odgovornosti koja nastaje ukoliko lice prekrši opštu obavezu održavanja od radnji kojima se drugim licima nanosi šteta. Sam osnov vanugovorne odgovornosti za štetu jeste delikt³⁶⁷.

U odnosu vanugovorne odgovornosti za štetu, pravni odnos se uspostavlja između lica koja nisu prethodno bila u kontaktu, osim u kontekstu opšteg pravnog okvira kao subjekti jednog pravnog sistema ili adresati iste opšte obaveza nečinjenja štete. U tom smislu je odgovornost koja proizilazi iz građanskog delikta *erga omnes* po svojoj prirodi, jer svako lice može potencijalno snositi odgovornost.

Osnovna svrha utvrđivanja vanugovorne odgovornosti jeste naknada štete koju je povređena strana pretrpela, kako bi se dovela u stanje, materijalno stanje, u kojem bi bila

---

³⁶⁷ Pejić, D. (2011), Vanugovorna odgovornost za štetu u međunarodnom privatnom pravu, *Godišnjak Pravnog fakulteta*, godina II, 1/2011, str. 110-123, 111.

da štetu nije pretrpela tj. da se štetna radnja nije desila. Šteta, u ovom slučaju, podrazumeva potpunu štetu koja obuhvata stvarnu štetu i izgublenu dobit. Dodatno, svaki pravni sistem predviđa izvesne izuzetke od principa naknade potpune štete, u vidu smanjenja iznosa štete ili pak naknade afekcione vrednosti oštećenog dobra.

Kada se u pravni odnos vanugovorne odgovornosti za štetu uvede inostrani element, javi se problem sukoba zakona tj. određivanja merodavnog prava i međunarodno nadležnog suda. Među pravnim sistemima nema značajnog nivoa harmonizacije u pogledu pitanja sukoba zakona u slučaju građanskopravnih delikata, iako se pravna rešenja u praksi ne razlikuju drastično. Princip primene prava mesta činjenja štetne radnje/mesta činjenja delikta (*lex loci delicti commissi*) određuje merodavno pravo prema mestu činjenja delikta, i primenjuje se kao primarno pravilo prilikom određivanja merodavnog prava u većini pravnih sistema. Uobičajena je primena dva korektivna principa – principa najbliže veze i principa mesta nastupanja direktne posledice. Takođe, u većini pravnih sistema, protivpravnost radnje je predmet posebnog kolizionog pravila, budući da se ne može tražiti naknada štete za radnju koja ne predstavlja kršenje prava odn. pravne obaveze. Protivpravnost radnje se uobičajeno određuje ili prema pravu mesta preduzimanja radnje ili prema pravu mesta nastupanja direktne posledice. Ukoliko postoji pluralitet ovih odrednica (ako se radnje preduzima na teritoriji više država, na primer), dovoljno je da je radnja protivpravna po pravu bilo kog od tih mesta.

Međunarodna nadležnost se uspostavlja kao opšta nadležnost ili kao posebna nadležnost. Opšta nadležnost se najčešće zasniva na prebivalištu tuženog, a osnovi posebne nadležnosti uključuju pristanak tuženog ili mesto nastanka štete.

Opšti pravni režim komunitarnog prava koji se odnosi na međunarodnu nadležnost i merodavno pravo u slučaju uzrokovanja štete uokviren je sa dve uredbe: Brisel I uredba³⁶⁸ koja se odnosi na pitanja međunarodne nadležnosti i priznanja stranih odluka i Rim II uredba³⁶⁹ koja se odnosi na merodavno pravo za vanugovornu odgovornost za štetu.

Uredba Rim II ima za cilj harmonizaciju kolizionih pravila koja su na snazi u državama članicama EU a koja regulišu određivanje merodavnog prava za vanugovorne odnose koji su rezultirali štetnim posledicama³⁷⁰. Uočeno je da svaka država ima sopstveni koncept vanugovornih obaveza čije kršenje dovodi do odgovornosti, i upravo direktiva Rim II je doneta da bi te razlike bile prevaziđene u korist pravne sigurnosti i zahteva zajedničkog tržišta. Koliziona i ostala pravila sadržana u uredbi Rim II su kreirana tako da imaju opštu primenu, što u praksi znači da se svako pravo, odnosno pravno pravilo ili propis, određeno kao merdavno pravilima Uredbe ima primeniti u konkretnom slučaju, bez obzira da li se radi o pravilu ili propisu koji pripada pravnom

³⁶⁸ Council Regulation (EC) No. 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters,

³⁶⁹ Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to noncontractual obligations. Official Journal. 31.7.2007. L 199/40 – 49. Recital 40.

³⁷⁰ Uredba Rim II se odnosi na pravne odnose proistekle iz štete odn. građanskog delikta, kao i neosnovanog obogaćenja (*negotiorum gestio*) i nesavesnog vođenja pregovora (*culpa in contrahendo*).

sistemu države članice ili treće države. U svakom slučaju, ovo ne otklanja primenu prinudnih propisa neposredne primene države međunarodno nadležnog suda.

Osnovno koliziono pravilo u Rim II uredbi jeste da se merodavno pravo za odnose vanugovorne odgovornosti za štetu određuje prema mestu gde je nastupila direktna šteta (*lex loci damni*), bez obzira na mesto u kojem je preduzeta štetna radnja odn. preduzeta radnja koja je neposredno prouzrokovala štetu i mesto gde je nastupila indirektna posledica preduzete radnje odn. događaja. Ovo pravilo se primenjuje ako prethodno nije izvršen izbor merodavnog prava sporazumom strana³⁷¹, a predviđena su i dodatna dva izuzetka koja se mogu primeniti na određivanje merodavnog prava ako su ispunjeni predviđeni uslovi. Jedna od predviđenih mogućnosti jeste primena prava države u kojoj u trenutku nastanka štete i oštećeni i štetnik imaju redovno boravište. Druga mogućnost podrazumeva primenu principa najbliže veze tj. ukoliko okolnosti slučaja jasno i nedvosmisleno ukazuju na tešnju vezu delikta sa nekom drugom državom, od onih na koje ukazuju tačke vezivanja u kolizivnim pravilima, primeniće se pravo te države. Treća mogućnost jeste izbor merodavnog prava sporazumom strana. Ovde je važno napomenuti da se izbor merodavnog prava može izvršiti tek kad je šteta zaista i nastupila, budući da Uredba Rim II pod štetom podrazumeva kako štetu koja je nastupila, tako i delovanje u cilju sprečavanja buduće štete. U svakom slučaju, izbor merodavnog prava sporazumom stranaka je isključen u slučajevima povrede prava intelektualne svojine i slučajevima neloyalne konkurencije, a posebna koliziona pravila su predviđena za štetu koja utiče na životnu sredinu (*environmental damage*) i odgovornost za štetu od proizvoda.

Što se tiče komunitarnog režima po pitanju međunarodne nadležnosti sudova, Uredba Brisel I predviđa da tužilac može da bira između podnošenja tužbe sudu mesta preduzimanja štetnog akta ili mesta nastupanja štete.

Postojeći, nacionalni i nadnacionalni, pravni režimi vanugovorne odgovornosti za štetu još uvek balansiraju između potreba ostvarivanja pravne sigurnosti predvidljivošću ishoda primene pravnih pravila i potreba elastičnosti pravnih pravila kako bi pravna regulativa sustigla tehnološki i privredni napredak i ostala efektivna u svojoj primeni. Ovaj raskorak je veoma vidljiv upravo na primeru utvrđivanja merodavnog prava i međunarodno nadležnih sudova za rešavanje sporova koji se tiču građanskih delikata počinjenih aktivnostima preduzetim putem interneta.

Izazovi utvrđivanja vanugovorne odgovornosti za štetu učinjenu korišćenjem interneta – kolizionopravni kontekst

Ukoliko se štetnim ponašanjem izazove istovremeno šteta na teritoriji više različitih država, Uredba Rim II predviđa da se prava svih država u pitanju imaju primeniti na određene delove štete koji su nastali na teritoriji svake države. Ovo rešenje se pokazuje kao pogodno za štete koje nastaju korišćenjem interneta. U tom slučaju, oštećeni može podneti tužbu sudu države u kojoj je deo štete nastao i dobiti presudu za taj deo štete, vezan za teritoriju foruma. Ukoliko oštećeni podnese tužbu sudu države prebivališta štetnika ili sudu države na čijoj teritoriji je preduzet štetni događaj, čija je šteta direktna posledica, tada sud

---

³⁷¹ Ova mogućnost je predviđena čl. 14 Uredbe.

može da odlučuje o naknadi celokupne štete, ali uz obavezu da primeni prava svih država na čijim teritorijama su pojedini delovi štete nastali.

Kada direktna šteta nastane korišćenjem interneta, osnovni problem jeste kako lokalizovati direktnu štetu za potrebe postupka naknade štete. Ukoliko se uzroci štete mogu identifikovati na različitim mestima, možemo pokušati da utvrdimo dominantno mesto nastanka štete, npr. mesto najuticajnijeg uzročnika za potrebe primene kolizinopravnih pravila. Istovremeno, mesto preduzimanja štetne radnje uobičajeno nije i mesto nastanka štete. Ako uzmemo primer namernog širenja virusa putem interneta, možemo pretpostaviti da će virus naneti štetu veb-sajtu ili serveru fizičkog ili pravnog lica. U tom slučaju direktnu štetu lociramo u državi gde se server nalazi, a indirektnu štetu, u smislu gubitka klijenata, poremećaja poslovanja, itd, lociramo u državi gde je prebivalište oštećenog. Ovakva postavka predstavlja primenu osnovnog pravila – *lex loci damni*, koja može biti korigovana u određenim slučajevima. Ukoliko lice za koje se tvrdi da je odgovorno za štetu i lice kome je šteta naneta, u trenutku nastanka štete imaju prebivalište u istoj državi, primeniće se pravo države zajedničkog prebivališta. Takođe, kada je očigledno da je šteta ili sama deliktna radnja u tešnjoj vezi sa državom od one na koju ukazuju tačke vezivanja (mesto štetne radnje, zajedničko prebivalište), tada treba primeniti pravo te države najbliže veze na utvrđivanje vanugovorne odgovornosti za štetu. Princip najbliže veze se pokazuje kao najpogodniji za vanugovorne deliktne odnose nastale korišćenjem interneta, iako ni njegova primena nije lišena praktičnih teškoća. Kada se radi o informacijama koje su dostupne putem interneta, nije potrebno aktivno ponašanje distributera, informacije su dostupne na tzv. „pasivan“ način omogućavanjem građanima da posete određeni veb-sajt. Takođe, informacije se nalaze u stanju permanentne cirkulacije i dostupnosti, te to potencijalne povrede ličnih prava lica na koja se odnose čini ozbiljnijim. Sve su to teškoće koje prate lokalizaciju direktne štete nastale korišćenjem interneta, i koje se, za sada, samo delimično mogu rešiti pravnim okvirom.

I pored značajne fleksibilnosti kolizionih rešenja usvojenih u Uredbi Rim II, ovaj pravni okvir ne pokriva u potpunosti vanugovornu odgovornost za štetu nastalu korišćenjem interneta, budući da vanugovorne obaveze koje proističu iz kršenja privatnosti i kršenja prava ličnosti, uključujući i klevetu, nisu obuhvaćene pravilima Uredbe. Države članice nisu bile spremne da na taj način zadru u pravo slobode izražavanja, ali je sve jasnije da upravo te povrede moraju regulisati, posebno u savremenim uslovima digitalne komunikacije i širenja informacija putem elektronskih medija³⁷².

S druge strane, Uredba Brisel I predviđa pravila za određivanje međunarodne nadležnosti i za slučajeve koji se tiču povreda privatnosti i prava ličnosti, što je potvrđeno i praksom Suda pravde Evropske unije³⁷³. Prema Uredbi Brisel II, oštećeni ima tri mogućnosti za podnošenje tužbe: sudu države gde je pravno lice-štetnik registrovan, sudu

---

³⁷² Primpripremljeni su amandmani na Uredbu Rim II kojima bi se implementirao pravni okvir za povrede prava privatnosti i ličnih prava.

³⁷³ *eDate Advertising GmbH v. X* (C-509/09) and *Olivier Martinez and Robert Martinez v. Societe MGN Limited* (C-161/10).

države na čijoj teritoriji se šteta desila (ili na čijoj teritoriji je publikacija distribuirana), i, na kraju, sudu države na čijoj teritoriji je “centar gravitacije” sukoba u pitanju (npr. centar profesionalnih i ličnih interesa oštećenog)³⁷⁴.

Sa usvajanjem Opšte uredbe o zaštiti podataka³⁷⁵, dolazi do preklapanja i potrebe usaglašavanja ova dva pravna režima – zaštite podataka i vanugovorne odgovornosti za štetu, posebno u slučajevima sadržaja postavljenih „online“, imajući u vidu da Uredba o zaštiti podataka predviđa posebne osnove nadležnosti za građanske tužbe koje proističu iz obrade ličnih podataka, što je u savremenim uslovima skoro u potpunosti oslonjeno na digitalnu tehnologiju i internet.

ZAKLJUČAK

Svaka pravna regulativa koja ima prekogranični karakter, u smislu da obuhvata događaje ili subjekte, vezane za dve ili više država, je uvek politički veoma osetljiva. Koliziona pravila nastoje da pomire težnje država za primenom svojih pravila i omogućavanjem građanima i privredi što lakši prekogranični pravni saobraćaj. Kada se u jednačinu stavi potreba postizanja ravnoteže između prava na privatni život i slobode izražavanja, a sve u kontekstu digitalne tehnologije i korišćenja interneta, u sukob neminovno dolaze ustavni okviri država i potrebe međunarodne povezanosti. Šire mogućnosti uspostavljanja međunarodne nadležnosti nacionalnih sudova i različitost nacionalnih kolizionih pravila, sa jedne strane, olakšava poziciju tužioca, ali, sa druge strane, otežava postizanje pravne sigurnosti i dostizanja pravednih rešenja u pojedinačnim slučajevima. U ovom radu autori su naznačili probleme koji se javljaju kada se postojeća koliziona pravila žele primeniti na slučajeve vanugovorne odgovornosti za štetu nastalu korišćenjem interneta. Kako na nacionalnom, tako i na nadnacionalnom nivou, potrebno je stvoriti fleksibilan pravni okvir koji bi obuhvatio tj. bio primenjiv na različite oblike vanugovorne odgovornosti za štetu, a istoremeno bio otvoren za izuzetke koji bi obuhvatili atipične situacije. Jedino na taj način bi pravo moglo da dostigne, u većoj meri nego do sada, razvoj digitalne tehnologije i odgovori na svakodnevne izazove.

---

³⁷⁴ Mierina, A. (2014), Some reflections on non-contractual obligations in cyberspace considering the Rome II regulation, International Conference SOCIETY.HEALTH.WELFARE, 2014

³⁷⁵ General Data Protection Regulation (GDPR), OJ L 119, 04.05.2016; cor. OJ L 127.

*Jelena Stojšić Dabetić, PhD, Assistant professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad*

*Predrag Mirković, PhD, Associate professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad*

COMPENSATION FOR DAMAGES ARISING FROM THE USE OF THE INTERNET – CONFLICT-OF-LAW ISSUES

Abstract:

Generally accepted solutions for determining the applicable law for the compensation of damage arising from the use of the Internet, as form of non-contractual liability for damage with a foreign element, include two grounds: the application of the law of the place of performance of the harmful act and the application of the law of the place of occurrence of harmful consequences. The same grounds may apply to the determination of internationally competent court. However, it is often the case that the place of the perpetration of the harmful act and the place of the occurrence of the harmful consequences are not in the same country. The situation is even more complicated if the harmful action takes place through the Internet, ie. the detrimental consequence of appearing on the internet, which by its very nature is "transboundary" meaning a website can be edited in one country and hosted by a server in a country at the other side of the world. Uploading text or images to the internet can be done anywhere, and the harmful effects can be felt all over the world. In relation to one person, the damage can be global. Practitioners nowadays are faced with the situation of the so-called complex causing of damage, and the question arises as to how adequate are existing solutions for determining international jurisdiction and applicable law for damages arising from the use of the Internet. The paper will analyze the existing national conflict-of-law solutions, as well as the solutions adopted in European practice, especially at the level of the European Union.

Keywords: *non-contractual liability, damage, harmful consequences, Internet, conflict-of-law*

L I T E R A T U R A

1. Pejić, D. (2011), Vanugovorna odgovornost za štetu u međunarodnom privatnom pravu, *Godišnjak Pravnog fakulteta*, godina II, 1/2011, str. 110-123, 111.
2. Mierina, A. (2014), Some reflections on non-contractual obligations in cyberspace considering the Rome II regulation, *International Conference SOCIETY.HEALTH.WELFARE*, 2014

3. Council Regulation (EC) No. 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters
4. Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to noncontractual obligations. Official Journal. 31.7.2007. L 199/40 – 49. Recital 40.
5. General Data Protection Regulation (GDPR), OJ L 119, 04.05.2016; cor. OJ L 127.
6. *eDate Advertising GmbH v. X* (C-509/09)
7. *Olivier Martinez and Robert Martinez v. Societe MGN Limited* (C-161/10).

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

34"20"(082)

340.12"20"(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани проф. др Славко Царић (17 ; 2020 ; Нови Сад)

Улога државе и права у XXI веку : [зборник радова са XVII Међународног научног скупа "Правнички дани проф. др Славко Царић", 25. септембар 2020. године у Новом Саду] = "The role of the state and law in the 21st century" : [Proceedings of XVII International Scientific Conference Legal days - "Prof. Slavko Carić, PhD" "The role of the state and law in the 21st century" September 25th 2020. in Novi Sad] / уредник Мирко Кулић. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија : Правни факултет за привреду и правосуђе, 2020 (Нови Сад : Мала књига). - 560 стр. ; 24 cm

Тираж 200. - Библиографија уз сваки рад.

ISBN 978-86-6019-104-7

а) Право -- 21. в. -- Зборници б) Држава -- Правна заштита -- 21. в. -- Зборници

COBISS.SR-ID 20099849